

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης

ΥΕ 268 Ιστορία και Πολιτισμός στην

Εκπαίδευση

2^η Ενότητα

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Χειμερινό εξάμηνο 2024 - 2025

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Πολιτισμός(οί)

ανώτερος vs κατώτερος

λαϊκός vs πνευματικός

παραδοσιακός vs σύγχρονος

κυρίαρχος vs μειονοτικός

Έννοιες που ιστορικά έχουν αποκτήσει διαφορετικές χρήσεις και σημασίες στις δυτικοευρωπαϊκές κοινωνίες

Κουλτούρα(ες)

πρωτόγονη vs εξελιγμένη

μαζική vs υψηλή

εργατική vs αστική

εθνική vs εθνοτική

Κουλτούρα

Έννοια προσδιορισμένη ανάλογα με το ιστορικό-κοινωνικό-φιλοσοφικό... πλαίσιο

- **Cultura** (λατ) = η καλλιεργημένη γη
- Το 13^ο αι. σημαίνει τη φροντίδα αγρών και ζώων
- Από τα μέσα του 16^{ου} αι. ο όρος δεν αναφέρεται πια στη γη, αλλά νοηματοδοτεί την **προσπάθεια ανάπτυξης μιας ικανότητας**
- Στις αρχές του 18^{ου} αι. ο όρος με τη μεταφορική του έννοια εγγράφεται στο Λεξικό της Γαλλικής Ακαδημίας (1718): **καλλιέργεια των Τεχνών, των Γραμμάτων και των Επιστημών**

Κουλτούρα

Οι **Διαφωτιστές του 18^{ου} αι.** αποδίδουν στον όρο **δύο** θεμελιώδεις σημασίες:

- Η **κουλτούρα** ταυτίζεται με την **πρόοδο**: Ο άνθρωπος «καλλιεργείται» μέσα από την εκπαίδευση
- **Κουλτούρα vs φύση**: οι διαφορές ανάμεσα στους ανθρώπους δεν είναι φυσικές, αλλά αποτέλεσμα της διαφορετικών πολιτισμικών επιλογών

Η κουλτούρα είναι το άθροισμα των γνώσεων που συσσωρεύσε και μετέδωσε η ανθρωπότητα.

Κουλτούρα και πολιτισμός: παράλληλες χρήσεις

Σταδιακά, στο λεξιλόγιο **κυρίως των Γάλλων** των φιλοσόφων και των «ιστορικών», εισέρχεται ο όρος **πολιτισμός (civilisation)** ήδη κατά τον 18^ο αι.

- **Πολιτισμός** = εκλέπτυνση ηθών, απομάκρυνση της ανθρωπότητας από την άγνοια, πορεία προς την πρόοδο, βελτίωση θεσμών, εκπαίδευσης κλπ
- Ο όρος αναφέρεται **στη συλλογική πρόοδο**, αντίθετα με τον όρο κουλτούρα που αναφέρεται στην **ατομική**
- Οι **«πολιτισμένοι» λαοί** (κυρίως οι Γάλλοι), οφείλουν να βοηθήσουν άλλους λαούς, **«άγριους»** να προοδεύσουν
- Εμφάνιση στον Αιώνα του Διαφωτισμού μιας νέας, «αποκαθηλωμένης» σύλληψης της ιστορίας: οι αισιόδοξες **ιδέες της προόδου** που εγγράφονται στους όρους **κουλτούρα και πολιτισμός** μπορούν να θεωρηθούν **υποκατάστατα της θρησκευτικής ελπίδας**

19^{ος} αιώνας: η σημασία των όρων σε Γαλλία και Γερμανία

Δύο αντιλήψεις για την κουλτούρα και τον πολιτισμό:

- **Επιμεριστική αντίληψη:** οι Γερμανοί υιοθετούν τον όρο κουλτούρα και σταδιακά τον συνδέουν με **εθνικά χαρακτηριστικά**.
 - Ο κάθε **λαός** δια μέσου της **ιδιαίτερης κουλτούρας** του έχει να εκπληρώσει ένα **«ειδικό πεπρωμένο»** (Johan Herder).
 - Η κουλτούρα του κάθε έθνους σχετίζεται με την **ψυχή του λαού**.
 - Οι πρώτες αναφορές στην **ανωτερότητα** του γερμανικού έθνους.
- **Οικουμενιστική αντίληψη:** οι Γάλλοι χρησιμοποιούν τον όρο πολιτισμός, προκρίνοντας την **ενότητα του ανθρώπινου είδους**.
 - Αναφέρονται σε **«κουλτούρα της ανθρωπότητας»**, με την ιδέα της ενότητας να υπερισχύει της ποικιλομορφίας των επιμέρους χαρακτηριστικών.

Η ιδεολογική αντιπαλότητα θα κορυφωθεί τον 20^ο αιώνα με τα **εθνικά αφηγήματα** να κυριαρχούν.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Τέλη 19^{ου} – αρχές 20^{ου} αιώνα:

η επιστημονική «ανακάλυψη» του όρου **κουλτούρα**

Καθιερώνεται η διάζευξη και αντιδιαστολή ανάμεσα στην **κουλτούρα και στον πολιτισμό ως αντιπαράθεση μεταξύ πνευματικού και τεχνικού – υλικού.**

➤ **Edward Tylor (1832-1917):** ο θεμελιωτής της βρετανικής Ανθρωπολογίας

«**Κουλτούρα ή πολιτισμός**, νοούμενη με το ευρύτερο εθνολογικό της νόημα, σημαίνει αυτό το σύνθετο όλον που περιλαμβάνει **τη γνώση, τις πεποιθήσεις, την τέχνη, την ηθική, το δίκαιο, τα έθιμα** και τις άλλες ικανότητες ή συνήθειες που αποκτήθηκαν **από τον άνθρωπο ως μέλος της κοινωνίας**» (Primitive Culture, 1871).

- **Οικουμενιστική και εξελικτική** αντίληψη για την κουλτούρα
- **Συγκριτική μέθοδος** εξέτασης των διαφορετικών πολιτισμών
- Τα ανθρώπινα όντα είναι «όντα κουλτούρας» και **η συμβολή του κάθε λαού** στην πρόοδο της κουλτούρας είναι άξια εκτίμησης

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Τέλη 19^{ου} – αρχές 20^{ου} αιώνα:
η επιστημονική «ανακάλυψη» του όρου κουλτούρα

- **Franz Boas (1858-1942)**: γερμανοεβραϊκής καταγωγής, ο ιδρυτής της επιτόπιας εθνογραφικής έρευνας
 - Οι **διαφορές** ανάμεσα στις ανθρώπινες ομάδες είναι **πολιτισμικής και όχι φυλετικής τάξης**
 - Η έννοια της **«φυλής»** είναι **ψευδοεπιστημονική**, δεν υπάρχουν αναλλοίωτα φυλετικά χαρακτηριστικά, η **διαφορετικότητα** προκύπτει από τις **διαφορετικές κουλτούρες**
 - Ο **«πολιτισμικός σχετικισμός»**: κάθε **κουλτούρα** αντιπροσωπεύει μία **μοναδική ολότητα**, διαθέτει δικό της **«στυλ»** που εκφράζεται μέσω **της γλώσσας, των εθίμων, της τέχνης κλπ**
 - Αποδοχή της αξιοπρέπειας κάθε κουλτούρας, με **σεβασμό και ανοχή**

Τέλη 19^{ου} – αρχές 20^{ου} αιώνα: «διαπραγματεύσεις» του όρου κουλτούρα

Οι όροι **«μαζική κοινωνία – μαζική κουλτούρα»** γεννιούνται στη Γαλλική Επανάσταση και καθιερώνονται στη Βιομηχανική επανάσταση στα μέσα του 19^{ου} αι. και στις αρχές του 20^{ου} αι.

- Σταδιακή ανάπτυξη **πολιτισμικών μορφών ευρείας απήχησης και κατανάλωσης** (τύπος, κινηματογράφος, ραδιόφωνο) λόγω:
 - της απώλειας του πολιτιστικού μονοπωλίου της ανώτερης τάξης
 - της πολιτικής δημοκρατίας και της λαϊκής παιδείας
 - της νέας επικοινωνιακής τεχνολογίας
- Στον αντίποδα της **«μαζικής κουλτούρας»**, η **«υψηλή τέχνη»**: η τέχνη μιας κοινωνικής ελίτ, που νομιμοποιεί την ανωτερότητά της έναντι άλλων, υποδεέστερων κοινωνικών ομάδων.

Τέλη 19^{ου} – αρχές 20^{ου} αιώνα: «διαπραγματεύσεις» του όρου κουλτούρα

Κριτική στη **μαζική κουλτούρα**:

- Συντηρητική κριτική: η «μαζική κουλτούρα» υποκαθιστά την παράδοση
- Αριστερή κριτική: η μαζική κουλτούρα είναι
 - α. εφήμερη, ρηχή, καταναλωτικό προϊόν
 - β. αντιλαϊκή, γιατί επιβάλλεται από την πολιτισμική βιομηχανία
 - γ. ιδεολογικός αγωγός υπόρρητων μηνυμάτων
 - δ. παράγοντας πολιτισμικού ιμπεριαλισμού

20^{ος} αιώνας:

Πολιτισμός – κουλτούρα

Η διάζευξη «**κουλτούρα ή πολιτισμός**» μετατρέπεται σε διάκριση:

➤ **Κουλτούρα:** όλα εκείνα τα στοιχεία που διακρίνουν μια συγκεκριμένη κοινότητα = αξίες, γλώσσα, έθιμα, παράδοση

➤ **Πολιτισμός:** τα υλικά, τεχνικά και επιστημονικά στοιχεία που μεταδίδονται και διαδίδονται μεταξύ διαφορετικών κοινοτήτων

Γάλλοι Ανθρωπολόγοι 20^{ου} αι: χρήση του όρου **πολιτισμός (civilisation)**, όχι κουλτούρα

Συνέχεια της διαμάχης τους με τους Γερμανούς (**Kultur**)

Η **ιδεολογική χρήση του πολιτισμού** από τους Γάλλους:

▪ Η **αποικιοκρατική πολιτική** αναπτύσσεται στο όνομα της «**εκπολιτιστικής αποστολής**» της Γαλλίας

▪ Ο **πολιτισμός ως μέσο αφομοίωσης** στο έθνος-κράτος των διαφορετικών κοινοτήτων μεταναστών που φτάνουν στη χώρα

➤ **Emile Durkheim:** δεν υπάρχουν «φυσικοί» και «χωρίς πολιτισμό» λαοί, αφού πολιτισμός είναι το σύνολο των κοινωνικών φαινομένων

20^{ος} αιώνας:

Πολιτισμός – κουλτούρα

Αμερικανική ανθρωπολογία: ευρύτατη αποδοχή του όρου **κουλτούρα** (*Cultural Anthropology*)

➤ Η έννοια της **πολιτισμικής περιοχής:** η μελέτη της χωρικής κατανομής ενός ή περισσότερων πολιτισμικών χαρακτηριστικών γνωρισμάτων σε γειτονικές κουλτούρες και ανάλυση της διαδικασίας διάχυσής τους

- Στη Β. Αμερική οι πολιτισμικές περιοχές των γηγενών ταυτίζονται σχεδόν με γεωγραφικές περιοχές

- Μελέτη της πολυπλοκότητας των διαδικασιών διάχυσης, ανταλλαγών, δανείων των πολιτισμικών χαρακτηριστικών ανάμεσα στις κουλτούρες

➤ **Bronislaw Malinowski (1884-1942):** λειτουργιστική ανάλυση της κουλτούρας (functionalism) = από τις ανάγκες μιας κοινωνίας προκύπτουν τα χαρακτηριστικά μιας κουλτούρας/ κριτική για «βιολογική» σύλληψη της κουλτούρας, δεν εξηγούνται επαρκώς αντιφάσεις, αντιθέσεις ή παθολογίες των πολιτισμικών φαινομένων

20^{ος} αιώνας:

Πολιτισμός – κουλτούρα

Αμερικανική ανθρωπολογία: η σχολή **«κουλτούρα και προσωπικότητα»:** αναζήτηση **ρόλου των ατόμων** στη διαμόρφωση της κουλτούρας και ερμηνεία του

➤ **Margaret Mead (1901-1978):** η προσωπικότητα δεν εξηγείται από τα βιολογικά χαρακτηριστικά του φύλου, αλλά από το ιδιαίτερο πολιτισμικό πρότυπο μιας δεδομένης κοινωνίας/το άτομο από παιδί «εμποτίζεται» με τα πρότυπα, «συμμορφώνεται» με τις θεμελιώδεις αρχές της κουλτούρας (εμπολιτισμός)

➤ **Υποκουλτούρα:** διαφορετικές εθνοτικές και κοινωνικές ομάδες με δικά τους χαρακτηριστικά, οι οποίες ταυτόχρονα μοιράζονται τα στοιχεία μια συνολικής κουλτούρας

➤ **Αντικουλτούρα:** π.χ. οι hippies του '60 και '70. Κατά μία άποψη, δεν συμβάλουν στην εξασθένηση της κουλτούρας στην οποία αντιπαρατίθενται

20^{ος} αιώνας:

Πολιτισμός – κουλτούρα

➤ **Claude Lévi-Strauss (1908-2009): δομική ανάλυση** της κουλτούρας (structuralism) = σύνολο συμβολικών συστημάτων (γλώσσα, γαμήλιοι κανόνες, οικονομικές σχέσεις, τέχνη, επιστήμη) και οι μεταξύ τους σχέσεις

- Εντοπισμός των σταθερών χαρακτηριστικών της ανθρώπινης Κουλτούρας και αναζήτησή τους στις επιμέρους παραλλαγές (κουλτούρες)
- Αναζήτηση των καθολικών πολιτισμικών στοιχείων κάθε ανθρώπινης κοινωνίας
- Οι πιθανές δομήσεις των πολιτισμικών στοιχείων δημιουργούν την πολιτισμική ποικιλομορφία

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Μέσα και ύστερος 20^{ος} αιώνας: Ανανέωση της έννοιας της κουλτούρας

- Μετά το 1950 («μεταβιομηχανική» κοινωνία - «ύστερος καπιταλισμός») νομιμοποιείται **ο πολιτισμικός πλουραλισμός**, απορρίπτεται η έννοια της **μαζικής** κουλτούρας και αντικαθίσταται με τον όρο **«δημοφιλής κουλτούρα»**
- 1950-1970: άποψη για τον προοδευτικό εξελικτισμό (Η.Π.Α.). Η έννοια της **πλουραλιστικής κοινωνίας** και υπεράσπιση ενός αισθητικού ή **πολιτισμικού πλουραλισμού**

Οι κουλτούρες δεν μεταβιβάζονται από γενιά σε γενιά αναλλοίωτες, είναι «ιστορικές παραγωγές», γεννιούνται από κοινωνικές σχέσεις. Άρα, υπάρχει μεταξύ τους κάποια ιεραρχία.

- **Κυρίαρχη και κυριαρχούμενη(ες) κουλτούρα(ες):** ανισότητα στη σχέση, λόγω ανισότητας στις κοινωνικές τάξεις που «φέρουν» τις κουλτούρες: η κουλτούρα της **κυρίαρχης τάξης** είναι πάντα η **κυρίαρχη κουλτούρα** λόγω ισχύος της κυρίαρχης τάξης

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Μέσα και ύστερος 20^{ος} αιώνας: Ανανέωση της έννοιας της κουλτούρας

➤ **Η λαϊκή κουλτούρα** είναι:

κατώτερη, περιθωριακή, κακέκτυπο, υποπροϊόν της κυρίαρχης, αφού η μόνη «αληθινή» κουλτούρα είναι αυτή των κοινωνικών ελίτ;

ή

Η λαϊκή κουλτούρα είναι ίση και δυναμική όσο (τουλάχιστον) η υψηλή;

ή

Η λαϊκή κουλτούρα είναι ανώτερη, αφού είναι «γνήσιο» δημιούργημα του λαού;

Διαπραγμάτευση του περιεχομένου μιας σειράς όρων και εννοιών, όπως:

- **ταξικές κουλτούρες:** συστήματα αξιών, πρότυπα συμπεριφοράς, αρχές διαπαιδαγώγησης ποικίλουν από τη μία τάξη στην άλλη
- **εργατική κουλτούρα:** χαρακτηριστικά όπως η κοινή γειτονιά, η γλώσσα, η ενδυμασία, η κατοικία στη διάρκεια του 20^{ου} αι. αποδυναμώθηκαν
- **αστική κουλτούρα:** βασικό γνώρισμα η παραγωγή από την αστική τάξη πολλών παραστάσεων του εαυτού της (λογοτεχνία, θέατρο, τύπος κλπ)

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Μέσα και ύστερος 20^{ος} αιώνας: Ανανέωση της έννοιας της κουλτούρας

Κουλτούρα και ταυτότητα: η κουλτούρα μπορεί να λειτουργεί ως ταυτοτική συνείδηση = διάκριση του εμείς/αυτοί μέσα από την πολιτισμική διαφορά

Πολιτισμική ταυτότητα: καθ' όλον σχεδόν το 20^ο αι., η πολιτισμική ταυτότητα θεωρήθηκε ως «**μεταδιδόμενη κληρονομιά**», με αρχετυπικά χαρακτηριστικά.

Φυσικοποίηση και φυλετικοποίηση της ταυτότητας = το άτομο γεννιέται με τα στοιχεία της εθνικής-πολιτισμικής κληρονομιάς.

Αντικειμενισμός στα κριτήρια προσδιορισμού της πολιτισμικής ταυτότητας: γενεαλογία, γλώσσα, κουλτούρα κλπ είναι δεδομένα και κοινά για να διεκδικήσει μία ομάδα ιδιαίτερη πολιτισμική ταυτότητα.

VS

Υποκειμενισμός στα κριτήρια προσδιορισμού της πολιτισμικής ταυτότητας: η ταυτότητα δεν είναι δεδομένη, δεν παραδίδεται/το άτομο ταυτίζεται με μία λίγο ή πολύ «φαντασιακή» συλλογικότητα, που δεν είναι δεδομένη ή σταθερή

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Μέσα και ύστερος 20^{ος} αιώνας: Ανανέωση της έννοιας της κουλτούρας

➤ *Fredrik Barth (1928-2016)*: η πολιτισμική ταυτότητα είναι *προϊόν αλληλεπίδρασης* μεταξύ ομάδων = ένας τρόπος κατηγοριοποίησης που χρησιμοποιείται από τις ομάδες για να οργανώνουν τις σχέσεις τους.
Η πολιτισμική ταυτότητα ως *μέσο ταυτοποίησης και διαφοροποίησης μαζί*.

➤ *Pierre Bourdieu (1930-2002)*: Η δυνατότητα, η «εξουσία ταυτοποίησης» ανήκει στην ομάδα με «νομική αυθεντία» = οι κυρίαρχες ομάδες πολλές φορές «αποδίδουν» ταυτότητες στους άλλους, ταξινομούν με βάση δικά τους κριτήρια.

Αποτελέσματα:

- εφαρμογή πολιτικών διακρίσεων από την κυρίαρχη WASP (White Anglo-Saxon Protestant) κοινότητα Αμερικής
- περιθωριοποίηση εθνοτικών, φυλετικών κ.α. ομάδων (Αφροαμερικάνοι, Ιθαγενείς κλπ)

20^{ος} αιώνας:

Ανανέωση της έννοιας της κουλτούρας

➤ **Κοινωνικές χρήσεις της κουλτούρας:** ο όρος τείνει να υποσκελίσει όρους που χρησιμοποιούνταν περισσότερο όπως «πνεύμα», «νοοτροπία», «ιδεολογία» κ.ο.κ

▪ **Πολιτική κουλτούρα:** διαφορετικές στάσεις πολιτικών σχηματισμών και προσώπων απέναντι στη λειτουργία της πολιτικής/δημοκρατίας

▪ **Κουλτούρα της επιχείρησης:** έμφαση στη διαχείριση του προσωπικού προκειμένου να αμβλυνθούν αντιδράσεις και διεκδικήσεις

▪ **Κουλτούρα των μεταναστών:** από τη διαχείριση των ξένων εργατών, στη διαχείριση της κουλτούρας καταγωγής και της πολιτισμικής διαφοράς. Επιφανειακός και ευκαιριακός ο ορισμός από την κυρίαρχη (εθνική) κουλτούρα, με βάση κάποια εξωτερικά χαρακτηριστικά, χωρίς γνώση της ουσίας της κουλτούρας των άλλων.

Αντικείμενο πολιτικών αφομοίωσης, ενσωμάτωσης, ανοχής, συμπερίληψης.

Ο πολιτισμός σήμερα

- Ο όρος **πολιτισμός** περιλαμβάνει τις εξής περιοχές:
 - αρχαιολογική και η αρχιτεκτονική κληρονομιά
 - καλλιτεχνική δημιουργία (εικαστικές τέχνες, λογοτεχνία, θέατρο, κινηματογράφος, μουσική, χορός, εφαρμοσμένες τέχνες)
 - τεχνολογία
 - εκπαίδευση
 - αθλητισμό
 - επικοινωνία
 - περιβάλλον και διαχείριση
 - τουρισμός
 - κοινωνική συνοχή
 - οικονομική ανάπτυξη

Η συμβολή του πολιτισμού στην κοινωνία

➤ Στις σύγχρονες κοινωνίες ο πολιτισμός θεωρείται ένας εναλλακτικός τρόπος εκπαίδευσης, αλλά και ψυχαγωγίας (*edu-tainment*). Συνδέεται με:

- *Δια βίου* εκπαίδευση
- Πολιτισμική βιομηχανία και τη *βιομηχανία του «ελευθέρου χρόνου»* (θέατρα, κινηματογράφοι, πολιτιστικά κέντρα, θεματικά πάρκα, πάρκα αναψυχής, μουσεία)
- διευρυμένη αντίληψη για την *εκπαίδευση* και την ανάπτυξη της *κοινότητας*
- *ανταγωνισμό* ανάμεσα σε πολιτισμικούς φορείς & ιδρύματα ψυχαγωγίας, εκπαίδευσης και υπηρεσιών ελευθέρου χρόνου για:
 - α. κρατική *χρηματοδότηση*
 - β. αποτελεσματική *επικοινωνιακή πολιτική* με στόχο την ευχάριστη, πολλαπλή, ενεργητική πρόσβαση στη γνώση

Πολιτικές και δομές για τον πολιτισμό

➤ Ο πολιτισμός εκφράζεται ως πολιτική (πολιτικές του πολιτισμού) μέσα από συγκεκριμένες μορφές δράσεις

«**Πολιτιστική πολιτική** είναι ένα **σύστημα σκοπών, μέσων και φορέων**, που συνδυάζονται σ' ένα πρόγραμμα για να επιτύχουν **τη γνώση, ενίσχυση και διάδοση του πολιτισμικού φαινομένου** μιας κοινότητας για μια δεδομένη χρονική στιγμή» (Ντ. Κόνσολα, 1988)

Στόχοι των πολιτικών για τον πολιτισμό:

- **προστασία** της πολιτισμικής κληρονομιάς και της πολιτισμικής ταυτότητας
- **ενίσχυση** της καλλιτεχνικής και πνευματικής δημιουργίας
- **συμμετοχή** στην απόλαυση αλλά και στη δημιουργία των πολιτισμικών αγαθών

Πολιτιστικοί φορείς στην Ελλάδα: πολιτισμός και κράτος

- **Υπουργείο Πολιτισμού:** Ίδρυση το 1971, παλιότερα ο πολιτισμός αρμοδιότητα στο Υπουργείο Παιδείας και Υπουργείο Επικρατείας
- προστασία, συντήρηση και ανάδειξη **υλικού πολιτισμού, αρχαιολογικών χώρων και μνημείων**
 - ενίσχυση και ανάδειξη του **σύγχρονου ελληνικού πολιτισμού**
 - διατήρηση και προώθηση της **πολιτιστικής κληρονομιάς**

ΔΟΜΗ

- Γενική Δ/νση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς: προϊστορικές, κλασικές, βυζαντινές, μεταβυζαντινές Εφορείες Αρχαιοτήτων, μνημεία, Κ.Α.Σ.
- Γενική Δ/νση Αναστήλωσης, Μουσείων και Τεχνικών Έργων
- Γενική Δ/νση Σύγχρονου Πολιτισμού
- Διάφορες γενικές δ/νσεις και ανεξάρτητες υπηρεσίες
- Ειδικές περιφερειακές υπηρεσίες (ερευνητικά ινστιτούτα & ιδρύματα, ειδικευμένες αρχαιολογικές εφορείες)

Πολιτιστικοί φορείς στην Ελλάδα: πολιτισμός και κράτος

- Ανάπτυξη **Πολιτικών** του **Υπουργείου Πολιτισμού** για:
 - **Γράμματα:** νεοελληνικός έντεχνος γραπτός και προφορικός λόγος, ενίσχυση φορέων, βραβεία, διεθνείς εκθέσεις, βιβλιοθήκες (ΥΠΕΠΘ) και σε συνεργασία μαζί του Ε.ΚΕ.ΒΙ. (1994)
 - **Θέατρο:** ανάπτυξη του ελληνικού θεάτρου, εθνικές σκηνές (Εθνικό Θέατρο, ΚΘΒΕ, Λυρική Σκηνή), ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ., φεστιβάλ
 - **Χορός:** απουσία εθνικής πολιτικής, ελεγκτικές αρμοδιότητες
 - **Κινηματογράφος:** παρέμβαση με φεστιβάλ, βραβεύσεις, Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου, Φεστιβάλ και Μουσείο Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης
 - **Εικαστικές τέχνες:** ζωγραφική, γλυπτική, χαρακτική, προβολή-βραβεύσεις - ενίσχυση, Επιμελητήριο Εικαστικών Τεχνών Ελλάδας, Εθνική Πινακοθήκη, Δίκτυο εικαστικών εργαστηρίων
 - **Φωτογραφία:** διατυπωμένη εθνική πολιτική προς υλοποίηση, Εθνικό Κέντρο Φωτογραφίας, Φωτογραφικό Κέντρο Σκοπέλου, Μουσείο Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης

Πολιτιστικοί φορείς στην Ελλάδα: πολιτισμός και κράτος

- Ανάπτυξη **Πολιτικών** του **Υπουργείου Πολιτισμού** για:
 - **Μουσική:** παρεμβάσεις στη μουσική δημιουργία (βραβεύσεις), Κρατικό Ωδείο Θεσ/νίκης, εποπτεία σε ιδιωτικά ωδεία και σχολές, ενίσχυση μουσικών συλλόγων, επιχορηγήσεις φεστιβάλ, εκδηλώσεις, Κρατικές Ορχήστρες Αθηνών & Θεσ/νίκης, Μέγαρο Μουσικής Αθηνών & Θεσσαλονίκης
 - **Λαϊκός πολιτισμός:** μεταπολεμικό ενδιαφέρον, Δ/νση Λαϊκού Πολιτισμού, ενίσχυση τοπικών συλλόγων με πλούσια δράση, εποπτεία λαογραφικών μουσείων
 - **Αρχαιότητες:** εφαρμογή αρχαιολογικού νόμου, αποκλειστικότητα στην ανασκαφική έρευνα, απαλλοτριώσεις, διατήρηση αρχιτεκτονικών μνημείων, άδειες, αναστηλώσεις
 - **Μουσειακή πολιτική:** χάραξη πολιτικής, Μουσείο Ακρόπολης και τα 5 μεγάλα Μουσεία της χώρας ΝΠΔΔ
 - **Πολιτική επιχορηγήσεων:** σε ΝΠΙΔ, ΝΠΔΔ με πολιτιστική δράση

Πολιτιστικοί φορείς στην Ελλάδα: πολιτισμός και κράτος

➤ Άλλα Υπουργεία και Οργανισμοί:

- **Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού:** βιβλιοθήκες, ιστορικά αρχεία, Σχολές Καλών Τεχνών
- **Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας:** εμπλέκεται σε ζητήματα του ΥΠ.ΠΟ. (αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία, ιστορικοί χώροι)
- **Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη:** ζητήματα του ΥΠ.ΠΟ. σε χώρους θεαμάτων και εκδηλώσεων
- **Υπουργείο Εξωτερικών:** εν μέρει προώθηση του ελληνικού πολιτισμού στο εξωτερικό, διεθνείς μορφωτικές συνεργασίες με το ΥΠ.ΠΟ.
- **Υπουργείο Τουρισμού:** αρμοδιότητες προώθησης του ελληνικού πολιτισμού

Πολιτιστικοί φορείς στην Ελλάδα: πολιτισμός και κράτος

➤ Άλλα Υπουργεία και Οργανισμοί:

- **Τοπική Αυτοδιοίκηση:** συμβολή με τα πνευματικά κέντρα, πολιτιστικές εκδηλώσεις (εκθέσεις, συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις), βιβλιοθήκες, κινηματογράφοι, ωδεία, ορχήστρες, καλλιτεχνικά εργαστήρια, σεμινάρια, μουσεία, πινακοθήκες – Δημοτικές Πολιτιστικές Επιχειρήσεις και Οργανισμοί (Ν.Π.Ι.Δ.)
- **Περιφερειακές Αυτοδιοικήσεις**
- **Εκκλησία:** εκκλησιαστικά μουσεία, κειμήλια, μοναστικές κοινότητες Αγίου Όρους, Μετεώρων
- **Ιδιωτική πρωτοβουλία:** Ιδιωτικά πολιτιστικά ιδρύματα (διάφορα μουσεία, Ίδρυμα Νιάρχου, Ωνάση, Μείζονος Ελληνισμού κλπ), πολιτιστικά ιδρύματα Τραπεζών με εκδόσεις, εκθέσεις (π.χ. ΜΙΕΤ), πολιτιστικοί σύλλογοι και σωματεία

Πολιτιστικοί θεσμοί και πολιτιστικά ιδρύματα

➤ «**Πολιτιστικός θεσμός** είναι ένα πολιτισμικό γεγονός, μια δραστηριότητα ή μια εκδήλωση που συνδυάζει **την αναγνώριση και το κύρος** σε τοπικό, πανελλήνιο, ευρωπαϊκό ή παγκόσμιο επίπεδο. Κύριο χαρακτηριστικό του είναι η **διαχρονία και η βιωσιμότητα** και εμπεριέχει προγράμματα δράσης δημόσιων και **ιδιωτικών φορέων καθώς και κέντρων πολιτισμού**, τα οποία επικεντρώνονται σε συγκεκριμένους καλλιτεχνικούς τομείς δημιουργίας και έκφρασης»

Πολιτιστικοί θεσμοί στην Ελλάδα:

- **«Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης»:** Αθήνα 1985, Θεσσαλονίκη 1997, Πάτρα 2006, Ελευσίνα 2023
- **Φεστιβάλ:** Ελληνικό Φεστιβάλ, Φεστιβάλ Ελληνικού Κινηματογράφου Θεσ/νίκης, Μεσογειακού Ντοκιμαντέρ (Σάμος), Ταινιών Μικρού Μήκους (Δράμα), Φεστιβάλ Χορού (Καλαμάτα), Πρέσπεια
- **Περιφερειακά φεστιβάλ**

Πολιτιστικοί θεσμοί και πολιτιστικά ιδρύματα

➤ «**Πολιτιστικό ίδρυμα** είναι ο πολιτισμικός οργανισμός **(συνήθως μη κερδοσκοπικός)** που έχει συγκροτηθεί για την πραγματοποίηση πολιτιστικών **κοινωφελών σκοπών** και λειτουργεί με βάση έναν **ορισμένο κανονισμό** για την επιτέλεση των σκοπών του»

Πολιτιστικά ιδρύματα και οργανισμοί θεσμοί στην Ελλάδα:

- Μουσεία (δημόσια και ιδιωτικά)
- Κρατικές σκηνές
- Κρατικές καλλιτεχνικές σχολές
- Κρατικές ορχήστρες
- Βιβλιοθήκες και αρχεία: Εθνική Βιβλιοθήκη (1829)
- Ωδεία: κρατικά και δημοτικά ωδεία = αποκέντρωση
- Πολιτιστικοί Οργανισμοί της Τοπικής Αυτοδιοίκησης: π.χ. Οργανισμός Πολιτισμού, Νεολαίας και Αθλητισμού Δήμου Αθηναίων

Πολιτιστικοί θεσμοί και πολιτιστικά ιδρύματα

Πολιτιστικά ιδρύματα και οργανισμοί θεσμοί στην Ελλάδα:

- Πολιτιστικά Ιδρύματα Τραπεζών: εκδόσεις, συλλογές έργων τέχνης, εκδηλώσεις, χορηγίες
- Ξένες Αρχαιολογικές Σχολές: πλούσιο ανασκαφικό έργο
- Άλλοι πολιτιστικοί οργανισμοί: Ακαδημία Αθηνών (1929),
- Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών (1958), Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών (1960), Ίδρυμα Ν.Π. Γουλανδρή, Πελοποννησιακό Λαογραφικό Ίδρυμα (1974), Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού (1993)